

Juridische verwijzingen en afkortingen, vierde editie 2008:
overzicht van alle wijzigingen en nieuwigheden

INHOUD

Inleiding

I. Algemene regels

1. Verwijzingen

- 1.1. Verwijswoorden
- 1.2. Herhalingen en verwijzingen

2. Hoofdletters, punten en cursivering

- 2.1. Hoofdletters
- 2.2. Afkortingen, letterwoorden en initiaalwoorden
- 2.3. Punten, spaties en haakjes
- 2.4. Cursivering en aanhalingstekens

3. Gedrukte en onlinebronnen

- 3.1. Wanneer verwijzen naar een onlinevindplaats (URL)?
- 3.2. Hoe verwijzen naar een onlinebron?

4. Buitenlandse bronnen

II. Verwijzingen naar de verschillende rechtsbronnen

1. Wetgeving

- 1.1. Hiërarchie en volgorde
- 1.2. Onderdelen van de verwijzing
- 1.3. Normen waar vaak naar verwezen wordt
- 1.4. Internationaalrechtelijke normen
- 1.5. Voorbereidende documenten

2. Rechtspraak

- 2.1. Hiërarchie en volgorde
- 2.2. Onderdelen van de verwijzing
- 2.3. Interpunctie
- 2.4. Bijzondere regels voor internationaalrechtelijke rechtspraak

3. Rechtsleer

- 3.1. Boeken
- 3.2. Tijdschriften
- 3.3. Verzamelwerken
- 3.4. Verwijzing naar een bijdrage in een verzamelwerk
- 3.5. Reeksen
- 3.6. Doctoraatsproefschriften, verhandelingen, masterproeven, scripties...
- 3.7. Volgorde van de referenties
- 3.8. Buitenlandse rechtsleer

III. Afkortingen

1. Wetgeving

2. Rechtscolleges

3. Tijdschriften, verzamelwerken en reeksen

INLEIDING

Deze vergelijking werd opgemaakt voor correctoren die regelmatig in contact komen met juridische teksten, verwijzingen en afkortingen. De nadruk ligt op de schrijfwijze, zoals hoofdletters, punten en komma's, en niet op de inhoud, wat voor auteurs dan weer wel belangrijk is.

De belangrijkste regel die in acht moet worden genomen, is dat alles steeds **consequent** moet worden toegepast. Als men ervoor kiest om iets op een bepaalde manier te schrijven, is dat niet fout als die manier consequent wordt doorgevoerd in de hele tekst. In de nieuwe versie van *Juridische verwijzingen en afkortingen* (afgekort 'Nieuwe V&A') wordt dit dan ook regelmatig vermeld.

Bij het opstellen van de vergelijking werd ervoor geopteerd om telkens te vertrekken vanuit de Nieuwe V&A, omdat dit uw nieuwe handleiding wordt. De opbouw en volgorde van de besproken items komen dan ook overeen met het nieuwe boekje. Alles wat uit de Oude V&A werd weggelaten, en dus niet meer van toepassing is, vindt u ook hierin niet meer terug.

In de vergelijking hieronder zal u enerzijds wijzigingen aantreffen ten opzichte van de vorige versie en anderzijds regels die nieuw werden opgenomen.

Bij de **wijzigingen** wordt telkens de regel uit de Oude V&A vergeleken met de nieuwe regel, waarbij dan onderlijnd wordt wat er aangepast werd. Soms gaat het om grote veranderingen, bijvoorbeeld een woord dat vroeger steeds met hoofdletter werd geschreven en nu niet meer, soms zijn het maar nuances die aangebracht werden.

De **nieuwe regels** worden gewoon opgesomd. Het kan gaan om een nieuw hoofdstukje dat werd toegevoegd, een alinea die werd tussengevoegd of een opsomming die werd aangevuld.

Telkens werd er getracht een voorbeeld aan te halen om de regel op zich te verduidelijken. Dit wordt aangeduid in het grijs. Ook wordt telkens de verwijzing naar de Nieuwe V&A vermeld en die wordt met een pijltje aangeduid.

I. ALGEMENE REGELS

1. Verwijzingen

1.1. Verwijswoorden

WIJZIGINGEN

Oude V&A	Nieuwe V&A
Om te verwijzen naar hetgeen voordien al werd geschreven of later zal worden uiteengezet, worden de woorden (<i>hier</i>) <i>boven</i> en (<i>hier</i>) <i>onder</i> gebruikt. ➤ Oude V&A p. 4, nr. 5	Verwijswoorden in de tekst zoals <i>hierboven</i> / <i>hieronder</i> worden niet meer gebruikt. De voorkeur gaat uit naar de Latijnse verwijswoorden ‘ <i>supra</i> ’ en ‘ <i>infra</i> ’. ➤ Nieuwe V&A p. 1, nr. 1
Verwijzende woorden en afkortingen <i>o.c.</i> , <i>l.c.</i> en <i>ibid.</i> worden gecursiveerd en onderstreept [...]. ➤ Oude V&A p. 5, nr. 8	Het wordt afgeraden om de afkortingen <i>o.c.</i> , <i>l.c.</i> en <i>ibid.</i> te gebruiken. Het is best om telkens de volledige verwijzing te noteren. ➤ Nieuwe V&A p. 1, nr. 1 / p. 2, nr. 4 / p. 88, nr. 224
Verwijzende woorden [...] worden gecursiveerd of onderstreept wanneer zij in de plaats komen van de titel van een boekwerk of vindplaats in een tijdschriftartikel. ➤ Oude V&A p. 5, nr. 8	Het wordt aanbevolen om de verwijzende woorden en hun afkortingen altijd te cursiveren. ➤ Nieuwe V&A p. 2, nr. 2
Het verwijswoord wordt gevolgd door de desbetreffende bladzijde, eventueel ook door het nummer. ☞ Bv. <i>hierboven</i> , 84, nr. 22. ➤ Oude V&A p. 4, nr. 5	Na dit verwijswoord komt meteen de bladzijde zonder komma. ☞ Bv. <i>supra</i> 84, nr. 22. ➤ Nieuwe V&A p. 2, nr. 3

1.2. Herhalingen en verwijzingen

NIEUW

- In een **tekst zonder bibliografie** wordt een eerste vermelding in voetnoot voluit geschreven, eventueel gevolgd door de verkorte vermelding na de woorden ‘hierna verkort’, tussen haakjes.
☞ Bv. B. BOUCKAERT, *Algemene Rechtsleer. Functies en bronnen van het recht*, Antwerpen, Maklu, 2004, 143 p. (hierna verkort B. BOUCKAERT, *Algemene rechtsleer*).
➤ Nieuwe V&A p. 2-3, nr. 5
- Deze verkorte vorm wordt ook gebruikt bij herhaalde verwijzingen naar **onlinetijdschriftartikelen**.
➤ Nieuwe V&A p. 17, nr. 54
- **Tussen twee referenties** (ook voor onlinetijdschriftartikelen) staat een **kommapun**t.
☞ Bv. Art. 6 EVRM; art. 1382 BW; Cass. 5 november 1920, *Pas.* 1920, I, 193; A. COPPENS, “De volmaakte rechtsstaat”, *RW* 2002-03, 1241-1254.
➤ Nieuwe V&A p. 3, nr. 7 en Nieuwe V&A p. 17, nr. 54

2. Hoofdletters, punten en cursivering

2.1. Hoofdletters

NIEUW

- **Respect:** in de aanhef van een brief volstaat een kleine letter vanaf het tweede woord.
 - ☞ Bv. Geachte heer, Mijnheer de voorzitter, maar ook u en uw.
 - Nieuwe V&A p. 6, nr. 16
- **Eigennamen van unieke instellingen** – en alle samenstellingen en afleidingen – worden **met hoofdletter** geschreven (behalve samenstellingen met *Staat* en *Rijk*).

➤ Nieuwe V&A p. 6-7, nr. 18

☞ Voorbeelden:

Europese Unie

Staat

Rijk

Kamer

Senaat

Vlaams Parlement

Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer

Kamerfractie

Kamerreglement

Senaatscommissie

Senaatszitting

Unievoorzitter

- **Soortnamen van instellingen** en samenstellingen van *Staat* en *Rijk* **zonder hoofdletter**.

➤ Nieuwe V&A p. 6-7, nr. 18

☞ Voorbeelden :

het Vlaamse parlement

gemeenschappen

gewesten

regering

college van burgemeester en schepenen

faculteitsraad

raad van bestuur

staatsbelang

rijksschuld

- **Unieke rechtscolleges** worden steeds **met hoofdletter** geschreven.

➤ Nieuwe V&A p. 7, nr. 19

☞ Voorbeelden:

het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

het Grondwettelijk Hof

het Hof van Cassatie

de Raad van State

het Rekenhof

WIJZIGING

Oude V&A ➤ Oude V&A p. 203, nr. 154	Nieuwe V&A ➤ Nieuwe V&A p. 7, nr. 19
Met toepassing van de regel dat eigennamen van instellingen altijd met een hoofdletter worden geschreven, is het gebruikelijk geïndividualiseerde hoven en rechtbanken van een hoofdletter te voorzien.	Rechtscolleges waarvan er meer zijn, krijgen geen hoofdletters.
☞ Voorbeelden: de Politierechtbank te Harelbeke de Rechtbank van Koophandel te Gent het Hof van Beroep te Antwerpen.	☞ Voorbeelden: de politierechtbank te Kortrijk de rechtbank van koophandel van Gent het hof van beroep te Antwerpen de griffie van de jeugdrechtbank van Mechelen de vrederechter de rechtbank van eerste aanleg de krijgsraad

NIEUW

- **Alle titels en functiebenamingen krijgen een kleine letter.**

➤ Nieuwe V&A p. 7, nr. 20

☞ Voorbeelden:

de burgemeester van Hasselt
 de gouverneur van Oost-Vlaanderen
 de premier
 de minister-president
 de koning
 de minister van Justitie
 paus Benedictus XVI
 de rector
 de procureur-generaal
 de voorzitter van het Hof van Cassatie
 de griffier
 de auditeur-generaal

- **Van unieke wetboeken en verkorte citeerwijzen worden alle zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden met een hoofdletter geschreven.**

➤ Nieuwe V&A p. 8, nr. 23

☞ Voorbeelden :

het Burgerlijk Wetboek
 de Grondwet
 Decreet Bijzondere Jeugdbijstand

WIJZIGING

Oude V&A ➤ Oude V&A p. 205, nr. 160	Nieuwe V&A ➤ Nieuwe V&A p. 8, nr. 24
Het officiële opschrift van andere wetgevende akten begint meestal met een hoofdletter, terwijl de volgende woorden een kleine letter krijgen.	Andere wetgevende akten krijgen geen hoofdletter.
☞ Voorbeeld: artikel 1 van de Wet van 9 maart	☞ Voorbeeld: de wet van 2 augustus

2.2. Afkortingen, letterwoorden en initiaalwoorden

NIEUW

○ **Afkortingen: met punt.**

- Nieuwe V&A p. 9-10, nr. 27

☞ Voorbeelden:

bv.

p.

m.b.t.

Z.M

○ **Initiaal- en letterwoorden en afgekorte namen van wetten en besluiten: zonder punt**

- Nieuwe V&A p. 9-10, nr. 27

☞ Voorbeelden:

pc

tv

SIS-kaart

NAVO

KB, MB

GwH, RvS, HvJ

- Een **lijst van andere afkortingen** vindt u in Nieuwe V&A p. 126-129, nr. 246.

2.3. Punten, spaties en haakjes

NIEUW

○ **Een punt:**

- na elke voetnoot;
 - Nieuwe V&A p. 10, nr. 30
- na elke voetnoot met een hyperlink.
 - Nieuwe V&A p. 16, nr. 51

○ **Geen punt:**

- een zin die eindigt met een citaat dat op zich al eindigt met een leesteken;
 - ☞ Bv. Hij vroeg: "Hoe gaat het?"
 - Nieuwe V&A p. 10, nr. 29
- na een titel, een datum of ondertekening.
 - Nieuwe V&A p. 10, nr. 31

○ **Een spatie:**

- na het punt op het einde van een afkorting;
 - Nieuwe V&A p. 11, nr. 33
- na een leesteken.
 - Nieuwe V&A p. 11, nr. 35

○ **Geen spatie:**

- na punten binnen een afkorting;
 - ☞ Bv. a.u.b.
 - Nieuwe V&A p. 11, nr. 33
- voor een leesteken;
 - Nieuwe V&A p. 11, nr. 35
- voor en na een punt om cijfers leesbaarder te maken.
 - ☞ Bv. 38.866
 - Nieuwe V&A p. 11, nr. 35

2.4. Cursivering en aanhalingstekens

NIEUW

- **Cursivering:**
 - woorden met speciale status;
 - anderstalige uitdrukkingen.
 - ☞ Bv. de *societas leonina*
 - Nieuwe V&A p. 11-12, nr. 37
- **Aanhalingstekens:**
 - citaten (“...”);
 - Nieuwe V&A p. 11, nr. 36
 - woorden met speciale status (‘...’).
 - ☞ Bv. het woord ‘recht’
 - Nieuwe V&A p. 11-12, nr. 37

MAAR wees spaarzaam met typografische aanduidingen, ze maken de tekst snel onrustig!

- Nieuwe V&A p. 11-12, nr. 38

3. Gedrukte en onlinebronnen

3.1. Wanneer verwijzen naar de onlinevindplaats (URL)?

NIEUW

- Als er **zowel online als gedrukte vindplaatsen** zijn van dezelfde bron, gaat de voorkeur uit naar de meest betrouwbare publicatie.
 - Voor interne wetgeving: bij publicaties van vóór 2003 moet steeds worden verwezen naar het gedrukte Staatsblad.
 - Voor rechtspraak en rechtsleer: best verwijzen naar de effectief geconsulteerde versie.
 - Nieuwe V&A p. 13, nr. 40

URL*	Wetgeving	Rechtspraak	Rechtsleer
	➤ Nieuwe V&A p. 14, nr. 41	➤ Nieuwe V&A p. 14, nrs. 42-44	➤ Nieuwe V&A p. 15, nr. 45
Niet vermelden	Internationale, Europese en Belgische wetgeving	Internationale, Europese en Belgische rechtscolleges	
Wel vermelden	Wetgeving van andere landen	Andere rechtscolleges, juridisch tijdschrift, beroepsinstituut, bestuurscollege, enz. én rechtspraak van andere landen	Als de bron enkel online gepubliceerd is.

* = online-vindplaats

3.2. Hoe verwijzen naar een onlinebron?

NIEUW

- **Volgorde:** altijd eerst de gedrukte bron vermelden, pas daarna de onlinevindplaats, die voorafgegaan wordt door het woord ‘en’.
 - Nieuwe V&A p. 15, nr. 46

- **Hyperlink:** wordt in gedrukte teksten onderstreept, in elektronische teksten blijft het een link. 'http://' mag worden weggelaten als het gevolgd wordt door 'www'. Ook de hyperlink wordt op het einde van de referentie vermeld.
 - ☞ Bv. VELLE, K., "Juridische beroepen in België (19de-20ste eeuw). Inleiding", *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis* 1998, 7-30 en www.flwi.ugent.be/btng-rbhc/pdf/BTNG-RBHC,%2028,%201998,%2012;%20pp%20007-030.pdf.
 - Nieuwe V&A p. 15-16, nrs. 47-50
- **Datum van consultatie:** niet nodig, tenzij de tekst vaak gewijzigd wordt.
 - ☞ Bv. X, *Vademecum van de onderneming*, http://mineco.fgov.be/enterprises/vademecum/home_nl.htm (consultatie 25 maart 2008).
 - Nieuwe V&A p. 17, nr. 55
- In geval van **cd-rom of dvd:** het volstaat om het soort drager tussen haakjes te vermelden aan het einde van de verwijzing, maar vóór de concrete pagina.
 - ☞ Bv. X, *Gids voor sociale reglementeringen in de onderneming*, Mechelen, Kluwer, 2007 (cd-rom), 20.
 - Nieuwe V&A p. 18, nr. 56

4. Buitenlandse bronnen

NIEUW

- Voor **verwijzingen naar buitenlandse wetgeving en rechtspraak** worden de in het betreffende land geldende regels gebruikt. Als er in dat land geen afgesproken regels zijn, dan worden onze regels gevolgd.
 - Nieuwe V&A p. 18-19, nr. 58 en 60
- Voor **buitenlandse rechtsleer** worden ook onze regels gevolgd.
 - Nieuwe V&A p. 18, nr. 59
- Wanneer het **onduidelijk is om welk land** het gaat, wordt de landcode best tussen haakjes vermeld.
 - ☞ Bv. Cass. (FR), RvS (NL)
 - Nieuwe V&A p. 19, nr. 61
- **Volgorde:** de Belgische bron wordt altijd eerst vermeld, pas daarna de buitenlandse.
 - Nieuwe V&A p. 19, nr. 62

II. VERWIJZINGEN NAAR DE VERSCHILLENDE RECHTSBRONNEN

1. Wetgeving

1.1. Hiërarchie en volgorde

WIJZIGING

Oude V&A	Nieuwe V&A
a. Verdragen; ➤ Oude V&A p. 7, nr. 15	a. internationale normen , zoals verdragen, conventies, protocollen, handvesten, resoluties etc.; ➤ Nieuwe V&A p. 23, nr. 75
b. Andere internationale bepalingen met directe werking in de Belgische rechtsorde, inz. verordeningen en richtlijnen van de Europese gemeenschappen (eerst van de Raad, dan van de Commissie) ➤ Oude V&A p. 7, nr. 15	b. Europeesrechtelijke normen , in het bijzonder primair (verdragen) en secundair recht (verordeningen, richtlijnen en beschikkingen, maar ook richtsnoeren, kaderbesluiten etc.) van de Unie en andere besluiten van Europese regionale organisaties (OVSE, Raad van Europa, NAVO etc.) ➤ Nieuwe V&A p. 23, nr. 75

NIEUW

- Toegevoegd aan de lijst van de **volgorde**:
 - na ‘j. besluiten van de gewezen Raad voor de Duitse Cultuurgemeenschap’ komt ‘k. besluiten van parastatalen, verzelfstandigde agentschappen etc.’;
 - na ‘o. gemeentelijke besluiten (eerst raad, dan college, ten slotte burgemeester)’ komt ‘p. parlementaire voorbereiding en pseudo-wetgeving zoals rondzendbrieven, gedragscodes, sectorale afspraken en dergelijke meer’.
- Nieuwe V&A p. 25, nr. 75

1.2. Onderdelen van de verwijzing

- Oude V&A p. 11-15, nrs. 18-26.

WIJZIGING

Oude V&A	Nieuwe V&A
Het artikel, de paragraaf, het lid, enz. van een wettekst of van de tekst van een uitvoeringsbesluit wordt vermeld volgens het systeem van die wet of van dat uitvoeringsbesluit. ➤ Oude V&A p. 11, nr. 19	Het artikel , de paragraaf, het lid etc. van om het even welke norm wordt vermeld volgens het systeem van die norm zelf. ➤ Nieuwe V&A p. 26, nr. 76
Wat de aanduiding betreft van de categorie waartoe de wet of het uitvoeringsbesluit behoort, wordt verwezen naar de afkortingslijst (bijlage). ➤ Oude V&A p. 12, nr. 20	Wat de aanduiding betreft van de categorie of soort waartoe een norm behoort, wordt verwezen naar de afkortingslijst in deel III. ➤ Nieuwe V&A p. 26, nr. 78
De datum van de wet of het uitvoeringsbesluit wordt als volgt aangeduid. ➤ Oude V&A p. 12, nr. 21	Data worden als volgt aangeduid. ➤ Nieuwe V&A p. 27, nr. 79

<p>De officiële titel van de wet of het uitvoeringsbesluit wordt volledig weergegeven.</p> <p>➤ Oude V&A p. 13, nr. 21</p>	<p>In principe wordt het officiële opschrift van een norm volledig weergegeven.</p> <p>➤ Nieuwe V&A p. 27, nr. 80</p>
--	--

NIEUW

- De **verschillende elementen van een verwijzing** worden gescheiden door een komma en een spatie, behalve het artikel en de wet. Verschillende verwijzingen worden van elkaar gescheiden door een kommapunt.
 - ☞ Bv. Art. 19, § 3 wet 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, *BS* 27 juli 1990, 14.806; art. 10 wet 8 december 1992 [...].
 - Nieuwe V&A p. 26, nr. 76, p. 28, nr. 84 en p. 29, nr. 89
- Als een lid, alinea etc. geen eigen nummer heeft, dan noteert men het **rangnummer** voluit, zoals ‘eerste’, ‘dertiende’.
 - ☞ Bv. Art. 577-2, § 9, derde lid BW.
 - Nieuwe V&A p. 26, nr. 76
- **Artikelen van eenzelfde wet** kunnen op drie manieren vermeld worden:
 - op elkaar volgende artikelen worden gescheiden door een koppelteken;
 - ☞ Bv. Art. 1167-1173 Ger.W.
 - niet op elkaar volgende artikelen worden gescheiden door een komma en een spatie en op het einde door het woord ‘en’;
 - ☞ Bv. Art. 1167, 1170 en 1173 Ger.W.
 - het woordje ‘art.’ wordt herhaald als er nog onderverdelingen zijn.
 - ☞ Art. 1168, derde lid, a), art. 1171, eerste lid en art. 1173, 5° en 6° Ger.W.
 - Nieuwe V&A p. 26, nr. 77
- De **publicatie**, zowel voluit geschreven als afgekort, wordt **gecursiveerd** waar mogelijk, anders onderstreept.
 - ☞ Bv. *Belgisch Staatsblad*, *BS*, *Publicatie van de Europese Unie*, *Pb.L.*, ...
 - Nieuwe V&A p. 28, nr. 82
- Voor de verwijzing naar het **Belgisch Staatsblad** volstaat de vermelding van de datum van publicatie. Enkel voor wetgeving ouder dan 2003 is de vermelding van de bladzijde aanbevolen, het vergemakkelijkt de opzoeking.
 - ☞ Bv. Wet 10 april 1995 tot aanvulling van de Nieuwe Gemeentewet met bepaling betreffende de gemeentelijke volksraadpleging, *BS* 21 april 1995, 10.134.
 - Nieuwe V&A p. 28, nr. 86
- **Rechtzettingen** van gepubliceerde wetgeving worden als ‘*erratum*’ aan de oorspronkelijke verwijzing toegevoegd.
 - ☞ Bv. Art. 55 wet 21 december 2007 houdende diverse bepalingen, *BS* 31 december 2007 (ed. 3), *erratum BS* 15 januari 2008.
 - Nieuwe V&A p. 29, nr. 88

1.3. Normen waar vaak naar verwezen wordt

NIEUW

- **Vaak aangehaalde** internationale verdragen/akten en Europese normen mogen verkort geciteerd worden (art., gevolgd door paragraaf, lid, letter + opschrift van het verdrag).
 - ☞ Bv. Art. 6 EVRM.
 - Nieuwe V&A p. 31, nr. 93 en p. 33, nr. 97

1.4. Internationaalrechtelijke normen

NIEUW

- **Minder bekende** internationale verdragen/akten, besluiten van internationale organisaties, besluiten van de Europese Unie en interne normen kunnen op volgende manier geciteerd worden:

Internationaalrechtelijke normen		Europeesrechtelijke normen	Interne normen
Verdragen ➤ Nieuwe V&A p. 31, nr. 94	Besluiten van internationale organisaties ➤ Nieuwe V&A p. 32, nr. 96	Besluiten van de Europese Unie ➤ Nieuwe V&A p. 34, nr. 99	➤ Nieuwe V&A p. 35, nr. 102
1) artikel	1) artikel	1) artikel	1) artikel
2) aard	2) aard	2) aard	2) aard
3) naam	3) orgaan	3) orgaan	3) datum
4) datum	4) (datum)	4) nummer van de akte	4) opschrift
5) vindplaats	5) vindplaats	5) datum	5) verwijzing
		6) opschrift	
		7) vindplaats	
Bv. Art. 10 verdrag van Wenen inzake consulaire verkeer van 24 april 1963, <i>United Nations Treaty Series</i> , vol. 596, 261.	Bv. Report of the Working Group on Minorities on its Twelfth Session (24 August 2006), <i>UN Doc. A/HRC/Sub. 1/58/19</i> (2006).	Bv. Gemeenschappelijke strategie Europese Raad nr. 2000/458/GBVB, 19 juni 2000 voor het Middellandse-Zeegebied, <i>Pb.L.</i> 22 juli 2000, afl. 183, 5.	Bv. Art. 2 wet 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en modernisering van de strafrechtspleging, <i>BS</i> 21 juli 1994, 19.117.

1.5. Voorbereidende documenten

- Oude V&A p. 16-20, nrs. 31-34
- Nieuwe V&A p. 36-41, nrs. 103-113

NIEUW

- **Documenten die reglementaire besluiten voorafgaan:** als ze gepubliceerd worden, dan gebeurt dat samen met de reglementaire besluiten in het Belgisch Staatsblad. In de verwijzing wordt dit vermeld met de woorden 'bij het'.
 - ☞ Bv. Adv.RvS 41.597/4 bij het KB van 21 december 2006 houdende de rechtspleging voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, *BS* 28 december 2006 (ed. 4).
 - Nieuwe V&A p. 41-42, nr. 114
- **Documenten van andere instanties:** bij een eerste verwijzing naar deze beleidsvoorbereidende en -ondersteunende documenten worden de benamingen best voluit geschreven.
 - ☞ Bv. Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA), Reglement eigen vermogen: multilaterale ontwikkelingsbanken, 25 juli 2007, Omzendbrief PPB-2007-11-CPB, www.cbfa.be.
 - Nieuwe V&A p. 42, nr. 115

2. Rechtspraak

2.1. Hiërarchie en volgorde

- Oude V&A p. 31-33, nrs. 65-68
- Nieuwe V&A p. 43-45, nrs. 116-119

NIEUW

- Toegevoegd aan de lijst van de **volgorde**:
na 'vredegerechten' komen de 'andere bestuursrechtelijke rechtscolleges' en de 'andere buitengerechtelijke (privaatrechtelijke) rechtscolleges en arbitrale uitspraken.
- Nieuwe V&A p. 43-44, nr. 117

2.2. Onderdelen van de verwijzing

WIJZIGING

- **Volgorde** van de gegevens van een rechterlijke uitspraak:

Oude V&A ➤ Oude V&A p. 21-28, nrs. 36-55	Nieuwe V&A ➤ Nieuwe V&A p. 45-56, nrs. 120-152
a. rechtscollege	i. rechterlijke instantie (verplicht) ☞ Bv. HvJ 16 mei 1984, <i>Jur.</i> 1984, 2101. Bij uitspraken van rechterlijke instanties die in meer dan één gerechtelijk ressort voorkomen, wordt steeds de toepasselijke plaatsnaam meegedeeld + evt. de afdeling, kantonnr. of kamer. ☞ Bv. Luik 17 oktober 1987, <i>JLMB</i> 1994, 1148.
b. het nummer van het arrest	ii. datum uitspraak (dag + maand + jaartal) ☞ Bv. Luik 17 oktober 1987, <i>JLMB</i> 1994, 1148.
c. kamernummer van het rechtscollege	iii. het nummer van de uitspraak ('nr.', 'AR' of '(c)') ☞ Bv. Rvs 26 juli 2007, nr. 999 (c). ☞ Bv. Cass. 22 juni 2007, AR C030211F.
d. datum vonnis of arrest	iv. de namen van de partijen (eiser/verweerder) ☞ Bv. EHRM 8 juli 1986, nr. 9815/82, <i>Lingens/Oostenrijk</i>
e. namen van de gedingvoerende partijen	v. de vindplaats (afgekort en cursief) - verzamelingen: 'BS', 'AA', 'Pas.', ... + datum; - tijdschriften: <i>naam</i> + jaartal (1994-95, MAAR 1999-2000) + blz. of kolom zonder 'p.' of 'k' + ...; - onlinevindplaatsen: URL niet weergeven voor teksten in een overheidsdatabank, voor andere wel. ➤ Nieuwe V&A p. 49-55, nrs. 131-148
f. benaming van het tijdschrift	vi. de verbijzondering '(verkort)', '(dispositief)' of '(weergave)' (voor uittreksels of samenvattingen) ☞ Bv. HvJ 18 september 2003, <i>RW</i> 2004-05, 1474 (weergave). ➤ Nieuwe V&A p. 58, nr. 158
g. jaargang	vii. de conclusie of het advies ('concl.' en/of 'noot') Eerst de conclusie, dan de noot. ☞ Bv. Cass. 6 maart 1985, <i>Pas.</i> 1985, I, 835, concl. E. LIEKENDAEL. ➤ Nieuwe V&A p. 55-56, nrs. 149-152
h. het betrokken deel	
i. bladzijde, kolom en/of nummer	
j. de conclusie of het advies	

2.3. Interpunctie

WIJZIGING

Oude V&A ➤ Oude V&A p. 29, nrs. 56-59	Nieuwe V&A ➤ Nieuwe V&A p. 56-57, nrs. 153-155
De verschillende verwijzingselementen worden door komma's van elkaar gescheiden. Komma's na de benaming van het rechtscollege en na de titel van het tijdschrift (ter scheiding met de datum) mogen worden weggelaten.	De verwijzingselementen worden door komma's van elkaar gescheiden, met volgende uitzonderingen: - geen komma tussen de benaming van het rechtscollege en de datum van de uitspraak; - geen komma tussen het tijdschrift en de jaargang. ☞ Bv. Antwerpen 3 april 1995, <i>Fisc.Koer.</i> 1995, 301. Verwijzingselementen die tussen haakjes worden geplaatst, worden buiten beschouwing gelaten voor de plaatsing van komma's buiten de haakjes.

2.4. Bijzondere regels voor internationaalrechtelijke rechtspraak

WIJZIGING

▪ Opbouw verwijzing naar rechtspraak:

Internationaal Gerechtshof en Permanent Hof van Internationale Justitie ➤ Nieuwe V&A p. 59-60, nr. 161	Joegoslavië- en Rwandatribunaal ➤ Nieuwe V&A p. 60, nr. 162	Europees Hof en de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens ➤ Nieuwe V&A p. 61, nr. 163	Hof van Justitie / Gerecht van Eerste Aanleg van de Europese Gemeenschappen / Gerecht voor Ambtenarenzaken van de Europese Gemeenschappen ➤ Nieuwe V&A p. 61, nr. 164
1) IGH of PHIJ	1) naam tribunaal	1) EHRM of ECRM	1) HvJ / Ger. EG / Ger. Ambt. EU
2) naam van de zaak	2) naam van de zaak	2) partijen	2) nummer van de zaak
3) (partijen)	3) soort beslissing	3) evt. vindplaats, jaargang en blz.	3) partijen
4) soort beslissing	4) nummer van de zaak		4) vindplaats
5) vindplaats	5) (datum)		5) jaartal
6) bladzijde			6) bladzijde
Bv. PHIJ, <i>Mavrommatis Palestine Concessions</i> (Greece v. United Kingdom), <i>PCIJ Series A</i> , n° 2, 1924, 26.	Bv. Joegoslaviëtribunaal, <i>Prosecutor v. Tadic</i> , Decision on Jurisdiction, Case No. IT-94-1-AR 72 (2 oktober 1995).	Bv. EHRM, <i>W. v. United Kingdom</i> , DR 1983, 32.	Bv. HvJ C-27/04, <i>Commissie v. Raad</i> , Jur. 2004, I, 6649.

3. Rechtsleer

3.1. Boeken

WIJZIGINGEN

Oude V&A	Nieuwe V&A
Meerdere auteurs: ‘e.a.’ ➤ Oude V&A p. 43-44, nr. 94	Meerdere auteurs: ‘et al.’ ☞ Bv. F. GORLÉ <i>et al.</i> , <i>Rechtsvergelijking</i> , 135. ➤ Nieuwe V&A p. 64-65, nr. 169
Geen plaats van uitgave: ‘z.pl.’ (zonder plaats) of ‘s.l.’ (sine loco). ➤ Oude V&A p. 46, nr. 100	Geen plaats van uitgave: enkel ‘s.l.’ (<i>sine loco</i>). ➤ Nieuwe V&A p. 67, nr. 175
Geen jaar van uitgave: ‘s.d.’ (sine dato) of ‘z.j.’ (zonder jaar). ➤ Oude V&A p. 48, nr. 102	Geen jaar van uitgave: enkel ‘s.d.’ (<i>sine dato</i>). ➤ Nieuwe V&A p. 69, nr. 177
Noch de plaats noch de datum van uitgave: ‘s.l.n.d.’ (sine loco nec dato) of ‘z.pl. of j.’ (zonder plaats of jaar). ➤ Oude V&A p. 48, nr. 102	Noch de plaats noch de datum van uitgave: enkel ‘s.l.n.d.’ (<i>sine loco nec dato</i>). ➤ Nieuwe V&A p. 69, nr. 178
Aantal bladzijden: ‘p.’ of ‘blz.’. ➤ Oude V&A p. 48, nr. 103	Aantal bladzijden: enkel ‘p.’. ➤ Nieuwe V&A p. 69, nr. 179
Als er zowel paginering als randnummering is: ofwel pagina ofwel randnummer. ➤ Oude V&A p. 49, nr. 104	Als er zowel paginering als randnummering is: naar beide verwijzen, eerst naar de pagina, dan het randnummer. NIEUW: bij websites: randnummers! ➤ Nieuwe V&A p. 70, nr. 181

3.2. Tijdschriften

NIEUW

- De **verwijzingsregels** voor gedrukte tijdschriften gelden ook **voor onlinetijdschriften**, met toevoeging van de URL.
☞ Bv. MEEUSEN, J., “Het arrest Inspire Art: het Hof van Justitie bevestigt zijn liberale benadering van de communautaire vestigingsvrijheid van vennootschappen”, *Tijdschrift@ipr.be* 2004, www.ipr.be, 122-125.
➤ Nieuwe V&A p. 75, nr. 191

3.3. Verzamelwerken

NIEUW

- Als er **meerdere** (meer dan drie) **auteurs** zijn, kan vanaf de tweede vermelding de eerste naam gevolgd worden door de vermelding ‘et al.’.
➤ Nieuwe V&A p. 80, nr. 203
- Verwijzingen zoals ‘redactie’ (‘red.’) of ‘o.l.v.’ kunnen geïnterpreteerd worden als ‘editor’.
➤ Nieuwe V&A p. 81, nr. 205
- Als het verzamelwerk **losbladig** is, wordt het jaartal van publicatie vervangen door ‘losbl.’.
➤ Nieuwe V&A p. 81, nr. 206

3.4. Verwijzing naar een bijdrage in een verzamelwerk

NIEUW

- Toegevoegd op het einde van de lijst van de **volgorde**:
aanduiding van de begin- en eindpagina of, bij verwijzing naar een passus, de beginpagina van de bijdrage tussen haakjes en de pagina's waarnaar verwezen wordt.
 - ☞ Bv. J. PUT en S. RENETTE, "Toepassingsgebied RSZ-Wet en bijdrageregeling in de rechtspraak van het Arbitragehof" in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIET (eds.), *Het Arbitragehof en de sociale zekerheid*, Brugge, die Keure, 2004, (41) 51. [voetnoot]
 - Nieuwe V&A p. 82, nr. 207
- Bij de verwijzing naar een concrete **bijdrage in een losbladig werk**, verdient het aanbeveling het publicatiejaar van de gebruikte bijdrage te vermelden.
 - Nieuwe V&A p. 82, nr. 208

3.5. Reeksen

WIJZIGING

Oude V&A	Nieuwe V&A
De vermelding van de reeks bevat o.a. de gegevens van de editor (facultatief). <ul style="list-style-type: none">➤ Oude V&A p. 62, nr. 128	De editor van de reeks zelf wordt nooit vermeld. <ul style="list-style-type: none">➤ Nieuwe V&A p. 83, nr. 211
Bv. DELWAIDE, L., <i>Art. 633 Ger. W. Scheepsbeslag</i> , in STORME, M. (ed.), <i>Bibliotheek van het Gerechtelijk Recht</i> , Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1988, 173-178.	Bv. VAN NESTE, F., <i>Zakenrecht, I, Goederen, bezit en eigendom in Beginselen van Belgisch Privaatrecht</i> , Gent, Story-Scientia, 1990, 507 p.

3.6. Doctoraatsproefschriften, verhandelingen, masterproeven, scripties ...

WIJZIGING

Oude V&A	Nieuwe V&A
Verwijzingen naar proefschriften of thesissen die niet gepubliceerd werden, krijgen de vermelding "onuitg." en de naam van de betrokken universiteit. <ul style="list-style-type: none">➤ Oude V&A p. 62, nr. 130	Na de auteur en de titel vermeldt men: <ul style="list-style-type: none">- 'onuitg.';- aard van het werk;- opleiding waarbinnen het werk werd geschreven;- universiteit;- jaartal;- aantal bladzijden. Er wordt bij voorkeur verwezen naar de gepubliceerde versie. <ul style="list-style-type: none">➤ Nieuwe V&A p. 84, nr. 212

3.7. Volgorde van de referenties

NIEUW

- **Bibliografie:**
 - **Rangschikking:** alfabetisch volgens de familienamen (met voorvoegsels) van de (eerstvermelde) auteurs.
 - Als dezelfde namen voorkomen, dan wordt er alfabetisch gerangschikt op de titels van de werken. Anonieme werken krijgen 'X' als auteur of editor.
 - **Schrijfwijze:** ACHTERNAAM, I., *titel*
 - ☞ Bv. STORME, M., *Algemene inleiding tot het recht*, Antwerpen, Kluwer, 1990, 390 p.

➤ Nieuwe V&A p. 71, nr. 184 en p. 84-86, nrs. 213-219

○ **Voetnoten:**

- **Rangschikking:** alfabetisch, chronologisch of volgens gezag.
 - Als dezelfde namen voorkomen, dan wordt er alfabetisch gerangschikt op de titels van de werken. Anonieme werken krijgen ‘X’ als auteur of editor.
 - **Schrijfwijze:** I. ACHTERNAAM, *titel*
 - ☞ Bv. A. BERTOUILLE en L. SPAUTE, *De nieuwe tuchtregeling van het gemeentepersoneel*, Heule, UGA, 1993, 53-54.
- Nieuwe V&A p. 71, nr. 184 en p. 86-87, nrs. 220-223

3.8. Buitenlandse rechtsleer

NIEUW

- Voor verwijzing naar buitenlandse rechtsleer worden de **plaatsnamen** vernederlandst.
 - ☞ Bv. LAGHMANI, S., *Histoire du droit des gens du jus gentium impérial au jus publicum europaeum*, Parijs, Pedone, 2003, 249 p.
- Nieuwe V&A p. 88, nr. 226

III. AFKORTINGEN

1. Wetgeving

NIEUW

- Wetten en besluiten mogen **verkort** worden **gecteerd**:
 - het is wel aanbevolen dat bij de eerste vermelding (of in de bibliografie) de volledige verwijzing met datum en opschrift wordt gegeven;
 - de citeertitel zegt best iets betekenisvol over de inhoud van de norm;
 - als de afkorting alleen uit hoofdletters bestaat, worden er geen punten gebruikt.
- ☞ Bv. De bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen, wordt gemeenzaam BWHI genoemd.
- Nieuwe V&A p. 89-91, nrs. 227-229 en Nieuwe V&A p. 131-170, bijlage

- Zie voor een lijst van afgekorte wetgevingsbronnen: Nieuwe V&A p. 91-97, nrs. 231-236

2. Rechtscolleges

NIEUW

- Bij verwijzingen naar rechtscolleges in een Nederlandse tekst worden steeds de **Nederlandstalige benaming en afkorting** gebruikt, ook voor internationaalrechtelijke rechtscolleges.
- ☞ Bv. Beneluxhof, EHRM, ECRM, Ger.EG, HvJ, IGH
- Nieuwe V&A p. 98, nr. 238

- Zie voor een lijst van de belangrijkste Belgische rechtscolleges: Nieuwe V&A p. 98-99, nr. 239

3. Tijdschriften, verzamelwerken en reeksen

NIEUW

- **Eénletterige afkortingen** krijgen steeds een hoofdletter (geen spaties).
- ☞ Bv. *T.Fin.R.*
- Nieuwe V&A p. 99-100, nr. 241

- Bij **langere afkortingen** krijgt de eerste letter van elk woord een hoofdletter (geen spaties, tenzij na een onafgekort woord).
- ☞ Bv. *Limb.Rechtsl.*
- Nieuwe V&A p. 99-100, nr. 241

- Als de afkorting alleen uit **hoofdletters** bestaat, worden er geen punten gebruikt.
- ☞ Bv. *TPR, RGAR, NJW*
- Nieuwe V&A p. 100, nr. 242

- Bevat een afkorting ook **kleine letters**, dan worden overal punten gebruikt.
- ☞ Bv. *T.Fin.R.*
- Nieuwe V&A p. 100, nr. 242

- Een lijst van afkortingen van tijdschriften is te vinden op www.rechtsaf.be of in Nieuwe V&A p. 101-125, nr. 245